

Hendrik Van Mastenbroek, Sluisje in Monnickendam

Aankoop door Stichting van Heemstra-Meybaumfonds

Door: Jaap Kerkhoven

Onlangs kocht de Stichting Van Heemstra-Meybaumfonds het 'Sluisje in Monnickendam' van Hendrik van Mastenbroek voor ons museum aan. Dit schilderij (50,2 x 70,4) toont met een fraaie lichtinval bij een lage horizon een zonovergoten stadsgracht met straat en belendende huizen, kademuur met sluis, wat bedrijvigheid met bootjes in de gracht, een hengelaar langs de kant en enkele figuren op straat. Het treft de verstilde sfeer van de

oude Zuiderzeesteden. Onze collectie schilderijen en aquarellen van Van Mastenbroek richt zich vooral op de dynamiek van de Zuiderzeewerken: de bouw van de Afsluitdijk, de totstandkoming van de polders, kranen, grijpers en basaltblokken. Een aantal van deze werken is te zien in de vaste opstelling van ons museum. Van Mastenbroek werkt in onze collectie vooral als de uitbeelder van een nieuwe tijd, zonder veel verband met het verleden dat in het totaal van onze presentatie het meest vertrouwd is. Op dat gebied hebben wij van hem een schets van Monnickendam uit 1916, twee tekeningen uit Edam en een schilderij van uitvarende vissersschepen uit Volendam uit 1922. Dit laatste hangt in de zaal Zuiderzeevisserij.

Hendrik van Mastenbroek (1875-1945) heeft de ontwikkeling van zijn geboortestad Rotterdam tot wereldhaven meegemaakt en werd beroemd met zijn beelden van havenkranen en oceanstomers. Maar hij schilderde er ook de oude havens met tjakken en pramen, en maakte sfeerbeelden van andere oude steden: Dordrecht in 1920, intiem neergezet, en in 1925 het kleine Hindeloopen. Zijn 'Sluisje in Monnickendam' uit 1937 werd geschilderd midden in de periode waarin hij met grote intensiteit de technische hoogstandjes van de Zuiderzeewerken vastlegde. Hij heeft tot het eind toe die gerichtheid op de toekomst behouden. In augustus 1945 schreef hij zich er op te verheugen dat Rotterdam na de verwoesting van de oorlog weer aan het opbouwen kon gaan, en dat hij die opbouw ging vastleggen in tekeningen en schilderijen.

Bij de aankoop van dit werk is een kijkje genomen in het knipseldossier van het RKD (Rijksdienst voor Kunsthistorische Documentatie). In vroege beoordelingen wordt Van Mastenbroek zijn ontdekking van het moderne havenbedrijf hogelijk

gewaardeerd. "Hij is de poëet van het lawaai", zei Hobbe Smith in 1914. Moderniteit en 'nostalgische' thematiek worden gezien als gelijkberechtigd. In 1907 heet het: 'Bij de Maasbrug' is van een bezonkenheid en prachtige eenheid in een fijn gamma en van een rustige verhevenheid in de aanduiding der groote-stads-beweging [...] Niet minder mooi is 'Wachten voor de sluis', waar uit de oude huizen langs de haven, met gedempte stem de eeuwen tot u spreken". In 1916 wordt een intiem 'Hoekje bij de Sluis' geprezen, maar evenzeer de moderne havengezichten: "zelfs de meest wriemelende bedrijvigheid is uit één visie neergezet, is tot één beeld samengesmolten".

In 1939 is er opeens de klacht dat zijn werk onrustig is, en zijn moderne haventaferelen worden dan ongunstig vergeleken met ons 'Sluisje in Monnickendam'. De steeds gemaakte vergelijking met Breitner pakt nu ongunstig uit voor Van Mastenbroek. In 1954 wordt geklaagd dat zijn werk te druk en onharmonisch is, uitgezonderd de ontmoetingen met de natuur, stille, afgelegen plekken zoals 'Sluis bij water'. Het enthousiasme voor zijn havengezichten werd toen een zaak van Rotterdamse locale trots.

Van Mastenbroek ging door met het uitbeelden van zowel traditionele als moderne thema's terwijl zich in de waardering voor zijn werk een omslag leek te voltrekken. Hij houdt van het verleden maar wil niet naast de werkelijkheid staan. Zijn 'Sluisje in Monnickendam' toont het voortbestaan van het traditionele Holland in een moderniserend Nederland. Het schilderij is te zien in de presentatie "Typisch Hollands". Via het oog van Van Mastenbroek worden verschillende aspecten van de werkelijkheid van zijn tijd zichtbaar in onderdelen van de vaste presentatie. De Stichting van Heemstra-Meybaumfonds heeft het museum een prachtig cadeau gegeven. ■